

Nr 1309

Av herr **Lothigius**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

I Kungl. Maj:ts proposition nr 162/1969 föreslås ändring av bestämmelserna om inkomstbeskattning av pensionsförsäkring som meddelats i utomlands bedriven försäkringsrörelse. Förslaget innebär i korthet att försäkringstagarens nuvarande rätt till avdrag för premie avseende sådan försäkring slopas och att ersättning som utfaller på grund av pensionsförsäkring blir skattefri.

Inledningsvis vill jag understryka departementschefens i propositionen uttalade uppfattning att beskattningen av livförsäkringar är ändamålsenligt ordnad i Sverige. Avdragsrätten för premier avseende pensionsförsäkring är betingad av en strävan att i skattehänseende likställa anställda i privat tjänst och enskilda företagare med de anställda i statlig eller kommunal tjänst. Bristen på möjligheter till öppen progressionsutjämning har i någon mån tett sig mindre kännbar med hänsyn till de möjligheter som avdragsrätten för pensionsförsäkringspremier inneburit att i vissa fall åstadkomma ett likartat resultat. Det bör också slås fast att pensionsförsäkrings-systemet utgör en bland de från samhällets synpunkt önskvärda sparformerna, och varje åtgärd som kan leda till en negativ utveckling av denna sparform bör undvikas.

Departementschefen har som skäl för förslaget åberopat den omständigheten att utländsk försäkringsanstalt i motsats till ett svenskt försäkringsbolag inte är skyldig att till taxeringsmyndigheterna översända s. k. kontrolluppgift om varje utbetalning på grund av försäkringen och inte heller är skyldig att lämna uppgifter om eventuellt återköp av sådan försäkring. Några andra motiv för ingreppet i fråga har inte åberopats i propositionen. Ett av huvudskälen i den promemoria som legat till grund för lagstiftningen, nämligen att de svenska försäkringsbolagen skall försättas i en sämre konkurrenssituation på den svenska marknaden genom sin skyldighet att lämna kontrolluppgift, har inte ens antytts i departementschefens uttalanden.

De skäl som åberopats för den föreslagna åtgärden är emellertid utomordentligt svaga och grundar sig på en felsyn. För att kunna åberopa sådana skäl måste departementschefen i själva verket utgå från att alla, som på grund av tjänst eller eljest innehar eller har för avsikt att skaffa sig pensionsförsäkring i utländsk försäkringsanstalt, skulle vara presum-

tiva falskdeklarationer i sådan omfattning, att man över huvud taget inte kan lita på riktigheten av deras i sinom tid avgivna självdeklarationer. En sådan kategorisk beskyllning mot de svenska arbetare och tjänstemän som i samband med anställning utomlands eller av annan orsak fått sin pensionsfråga ordnad genom pensionsförsäkring i utländskt försäkringsbolag finner vi upprörande och direkt kränkande för de berörda.

Än allvarligare blir denna beskyllning då det helt frankt påstås — såvitt man kan se utan något som helst verklighetsunderlag och utan att någon som helst undersökning gjorts — att ett snabbt och effektivt ingripande är absolut nödvändigt för att stoppa den mer eller mindre organiserade skatteflykt som *förekommer* beträffande de utländska pensionsförsäkringarna. Eftersom sådana försäkringar, i varje fall tidigare, nästan undantagslöst har tagits i samband med tjänst, skulle detta innebära att de personer som nu erhåller pension på grund av sådan försäkring utnyttjar bristen på kontrolluppgift och underlåter att ta upp utfallande pensioner till beskattning i sådan omfattning att en missbrukssituation kan anses föreligga.

Jag finner det ytterst graverande att departementschefen så lättvindigt söker skapa motiv för att tillgodose en vilseledd opinion. Att bevillningsutskottet och riksdagen inte ställer sig bakom departementschefens uttalanden i dessa stycken tar jag för givet.

Även från andra utgångspunkter kan allvarliga erinringar riktas mot departementschefens synsätt.

Att undanröja möjligheterna till falskdeklaration, genom att helt enkelt förklara att vad som normalt betraktas som inkomst inte längre är inkomst, är visserligen en effektiv metod, men den bör användas med största urskillning. Med samma rätt skulle man kunna påstå att pensioner som härflyter från utländska företag på grund av tjänst inte skulle beskattas i Sverige, eftersom det utländska företaget helt saknar skyldighet att lämna uppgift om den utbetalade pensionen.

Det är svårt att se hur en sådan förändrad attityd från svensk sida skall kunna förklaras för alla de länder med vilka vi ingått ett dubbelbeskattningsavtal och vilka eftergivit sina anspråk på att beskatta utfallande pensioner i förvissning om att de enligt internationell kutym kommer att bli beskattade i bosättningslandet, d. v. s. Sverige. Följden av det framlagda förslaget skulle bli att Sverige bidrar till skapandet av skatteoaser — en innovation i det svenska skattesystemet som är helt opåkallad. Att vissa länder — vanligen långt innan skattefria oaser blev något internationellt problem — av protektionistiska och andra skäl inskränkt avdragsrätten för pensionsförsäkringar till sådana som meddelats i försäkringsanstalt med koncession i det egna landet utgör inte någon ursäkt för ett land att år 1969 vidga denna krets. Strävandena inom

olika internationella organ går tvärtom ut på att minska antalet möjligheter till fullständig skattefrihet enbart genom byte av bosättning.

Det bör ihågkommas att de utländska försäkringsanstalter som drabbas — eller om man så vill gynnas — av den föreslagna bestämmelsen inte är de som gör ackquisition i Sverige. Tvärtom torde flertalet personer som har försäkringar i utländska försäkringsbolag ha tecknat sådana genom arbetsgivarens försorg eller själva under vistelse i det främmande landet. Vidare kommer med det stora internationella utbyte av arbetskraft som Sverige har med andra länder många hitflyttande utlänningar att ha pensionsförsäkringar tecknade i det egna landet. Det rör sig med andra ord om ett stort antal olika utländska försäkringsanstalter.

Det bör också understrykas att det finns åtskilliga fullt legitima anledningar även för en i Sverige bosatt och verksam person att teckna en pensionsförsäkring i en utländsk försäkringsanstalt. Det kan t. ex. ske för att erhålla de utfallande försäkringsbeloppen i främmande valuta, på grund av förmånligare försäkringsvillkor, på grund av att han inte kan få någon försäkring i Sverige eller av liknande anledning. Förlust av rätten till avdrag för erlagd pensionsförsäkringspremie skulle i många fall göra det omöjligt att tillgodose dessa önskemål. I motsats till departementschefen anser jag ett sådant förbud strida mot OECD:s liberaliseringskod och ha direkt konkurrenssnedvridande verkningar. Av det sagda framgår att jag inte enbart på de i propositionen anförda skälen kan tillstyrka bifall till de föreslagna ändringarna, vilka jag tillika finner gå långt utöver vad som erfordras för att tillgodose kontrollaspekten. Det hade varit naturligt att ställa frågan om man inte kunnat skapa de erforderliga garantierna för att utfallande pensionsbelopp blir beskattade på ett betydligt smidigare sätt och utan att bryta sönder den ordning som är gängse i praktiskt taget samtliga västeuropeiska länder. Remissinstanserna har givit anvisningar på andra utvägar. I likhet med vad som anförts från flera håll finner jag att man i princip söker införskaffa kontrolluppgifter genom handräckningsförfarande staterna emellan. Detta är emellertid såsom departementschefen framhållit en utväg som kan visa sig tidsödande och ofta omöjlig att genomföra. Andra åtgärder kan därför behöva tillskapas. Dessa bör emellertid inte vara mer omfattande än nödvändigt. Vårt skattesystem bygger i mycket stor utsträckning på att den enskildes uppgifter i en deklaration måste godtas utan stöd av kontrolluppgift från annan. Samma ordning bör i princip gälla beträffande pensionsförsäkringar i utländska anstalter. Detta hindrar naturligtvis inte att speciella krav uppställs för att skapa rimliga garantier för att pensionsbeloppen blir beskattade om vederbörande fortfarande är bosatt i Sverige då pensionen börjar utbetalas. Likaså bör garantier finnas för att försäkringen inte utan skattekonsekvenser genom återköp eller på

annat sätt förlorar sin karaktär av pensionsförsäkring. Detta skulle emellertid kunnat nås på en betydligt smidigare väg än den departementschefen föreskrivit.

Att såsom departementschefen föreslagit utan urskillning behandla alla pensionsförsäkringar tecknade i utomlands bedriven försäkringsrörelse på samma sätt, oavsett om de är pensionsförsäkringar tagna på grund av tjänst eller inte, oavsett om de är stora eller små, oavsett om de är tagna av svenskar eller utlänningar etc. anser jag inte bör ifrågakomma.

Jag föreslår att följande ordning tillämpas.

En allmän regel införs att avdragsrätt för pensionsförsäkring, meddelad i utomlands bedriven försäkringsrörelse, endast föreligger om försäkringsbrevet försetts med villkor att återköp av försäkringen inte får ske sedan försäkringstagaren utflyttat från Sverige, att återköp medan försäkringstagaren är bosatt i Sverige skall meddelas vederbörande taxeringsmyndighet samt att uppgift till ledning för försäkringstagarens taxering skall avlämnas om det årliga pensionsbeloppet överstiger 5 000 kronor. Att dessa villkor uppfyllts har taxeringsmyndigheterna möjlighet att kontrollera. De torde redan nu ha möjlighet att begära att försäkringsbrevet företes i original eller avskrift, då avdrag yrkas för försäkringspremien. De torde vidare ha möjlighet att även sedan premiebetalningen upphört kräva att få se originalbrevet för att konstatera att något återköp inte ägt rum. Möjlighet finns också att på andra vägar konstatera om någon utbetalning skett till den skattskyldige från försäkringsbolaget i fråga.

Försäkringar tagna på grund av tjänst bör kunna undantagas. Dels rör det sig här om ersättningar som rimligen inte bör undgå beskattning. Vidare är dessa ersättningar normalt inte av en sådan storleksordning att det skulle kunna bli tal om någon mer kvalificerad skatteflykt. Vidare är att märka att arbetsgivarna kan komma att ställas inför tvånget att teckna pensionsförsäkring i stället för att direkt utbetala pensioner till en person som tänker avflytta till Sverige. Härigenom skulle det bli en snedvridning mellan pensionsförsäkringar och direktutbetalda pensioner, inte endast för arbetsgivare med anställd arbetskraft i utlandet utan även för arbetsgivare med anställda i Sverige.

Det bör noteras att det enda skäl som departementschefen kunnat anföra för att — mot praktiskt taget eniga remissinstanser — låta förslaget omfatta även pensionsförsäkring tagen i samband med tjänst är att man eljest inte skulle kunna undgå den risk för skatteflykt som skulle bestå däri, att anställda som tillika är aktieägare i ett fåmansbolag skulle kunna teckna sådana försäkringar. Även här hade en något mer nyanserad bedömning varit på sin plats. Tillika bör erinras om att genom 1967 års lagstift-

ning i pensionsfrågorna sådana anställda i väsentliga hänseenden jämställts med anställda i andra företag. I 10 § lagen om tryggnad av pensionsutfästelser m. m. har inrymmts en särskild bestämmelse, enligt vilken pensionsstiftelse inte får trygga utfästelse åt arbetstagare med bestämmande inflytande över bolag eller förening eller åt efterlevande till sådana arbetstagare utöver vad som kan anses sedvanligt för arbetstagare med motsvarande uppgifter eller hans efterlevande. Det har varit naturligt att — om man velat göra en begränsning i nu angivna anställdas rätt till avdrag för pensionsförsäkring — anknyta till nyssnämnda bestämmelse.

Flertalet remissinstanser har skarpt vänt sig mot att ge lagstiftningen retroaktiv karaktär. Något behov att låta lagstiftningen träda i kraft före den 1 januari 1970 anser inte heller jag föreligger. Vad departementschefen anfört för en sådan retroaktivitet anser jag väger lätt i förhållande till de principiella nackdelarna. Man måste ihågkomma att åtskilliga personer — förlitande sig på skattelagstiftningen — tecknat pensionsförsäkringar i utländska bolag. Deras möjligheter att vid en slopad avdragsrätt för redan erlagda premier återfå dessa torde i allmänhet vara minimala, och deras skattesituation skulle således bli en helt annan än de haft anledning att räkna med. Bland dessa fall ingår säkert även sådana där vederbörande försålt sin rörelse och i enlighet med skattelagstiftarens uttryckliga rekommendationer använt en större del av överskottet till premier för pensionsförsäkring, allt i syfte att utjämna progressionens verkningar och för att skapa sig trygghet på ålderdomen. Några möjligheter för dem att på den korta tid som står till buds upphäva avtalet med den utländska anstalten, återfå redan erlagda premier och teckna nytt avtal med svensk anstalt — kanske efter läkarundersökningar o. d. — torde näppeligen föreligga.

Med hänsyn till de begränsningar som under de senaste månaderna förelagat i valutahänseende torde det inte vara särskilt sannolikt att försäkring av denna karaktär tecknats sedan finansdepartementets promemoria framlades.

Slutligen bör nämnas att departementschefens uttalanden beträffande ikraftträdandebestämmelserna uppenbarligen bygger på att han inte riktigt gjort klart för sig motiveringen för den föreslagna lagstiftningen. Missbruket kan omöjligen inträda förrän pensionerna börjar utbetalas, vilket ligger i framtiden. Möjligheterna att genom antedatering och andra manipulationer överföra försäkringar till 1969 är begränsade om taxeringsmyndigheterna, då avdrag yrkas för pensionsförsäkringar i utländska bolag — som de bör — inforrdrar uppgift om försäkringens nummer. Denna kontroll hade för de under senare delen av 1969 tecknade försäkringarna kunnat förstärkas med en begäran om avskrift av försäkringsbrevet, då det rör sig om större belopp. Det är sålunda väl sörjt för att sådana manipulationer som finansministern vill åberopa som grund för den föreslagna

bestämmelsen kan undvikas. Jag föreslår att de av mig föreslagna reglerna tillämpas först på försäkringar som tecknats efter utgången av år 1969.

Med hänvisning till vad som anförts i motionen hemställer jag,

A) att riksdagen, med förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 162 inte kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, måtte besluta att inskränka avdragsrätten för premier avseende pensionsförsäkring i utländsk pensionsanstalt i enlighet med vad i motionen anförts, samt

B) att riksdagen måtte uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 4 december 1969

Carl-Wilh. Lothigius (m)
